

УДК 930(477)(092) Степович
DOI: 10.31651/2076-5908-2019-1-14-22

КУХТО Артем Дмитрович,
аспірант історико-філософського
факультету Київського університету
імені Бориса Грінченка
Orcid ID: 0000-0002-9977-5230
e-mail: Godwike@ukr.net

АНДРОНИК СТЕПОВИЧ (1856–1935 РР.): ЖИТТЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлюються основні періоди життя і творчості А. Степовича, розкриті обставини, що сприяли становленню його як особистості та науковця, згадано головні праці, які написав вчений, вказано на внесок вченого в українську науку та зазначені напрями його благодійної та громадської діяльності. Також окреслені зв'язки А. Степовича з зарубіжними науковцями та письменниками.

Ключові слова: славістика, А. Степович, історія літератури, народовці, колегія П. Галагана, Київський університет.

Постановка проблеми. Головні періоди життя А. Степовича, досі не були предметом спеціального комплексного дослідження. Зазвичай більшість відомостей про його життя мають обмежений характер та постають у вигляді коротких відомостей у різних енциклопедіях, окремих статтях та монографіях. Значний масив джерел, що стосується біографії вченого досі детально не досліджений, а його автобіографічні дані не опубліковані. Отже, життєвий шлях українського вченого-славіста А. Степовича потребує актуалізації, системного аналізу та залучення для комплексного вивчення особистості вченого і його наукових поглядів.

Упродовж майже 100 років біографія А. Степовича обмежувалася лише згадками в різних енциклопедичних словниках і як правило була не більша декількох абзаців. Це дослідження має допомогти закрити прогалину у дослідженні особистості вченого, його життєвого шляху та висвітлити внесок у розвиток української науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомості про його життя і діяльність А. Степовича містяться насамперед в енциклопедичних довідниках різних років. Зокрема, це «Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» [1], «Енциклопедія українознавства» [2], «Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с половины XVIII в.» [3], «Славяноведение в дореволюционной России» [4]. Автором статті в Українській радянській енциклопедії [5], була відомий історик О. Апанович, яка першою ввела в науковий обіг архів А. Степовича, що зберігається в Інституті рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського (ф. 179), який налічує близько 923 справ пов'язаних з діяльністю вченого [6, 137]. На праці А. Степовича посилаються у своїх дослідженнях фахівці з слов'янознавства, історії, педагогіки, краєзнавства (Н. Григораш, М. Смольницька, М. Колесник). Наукову і педагогічну діяльність А. Степовича в колегії Галагана досліджував А. Литвин [7]. Зв'язки А. Степовича з іноземними науковцями вивчала Г. Саган [8]. Численні публікації вченого відображені у різноманітних бібліографічних довідниках: Колесник М.П. «Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца» [9, 65-66], «Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях» [10], тощо.

Мета дослідження полягає у реконструкції та висвітленні основних етапів життя А. Степовича та основних напрямів його наукової, педагогічної, громадської та організаційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Із автобіографічних даних відомо, що Андроник Іоаникійович Степович – народився на Полтавщині в с. Лебединці Прилуцького повіту (нині

Срібнянський район Чернігівської області) у 1856 р. [11, 1]. Походив із малозаможної сільської родини. Фамільне прізвище Степович належало, ймовірно, предку А. Степовича, вихідцю з Чорногорії, який емігрував до Російської імперії в XVIII ст., коли там селилося багато південних слов'ян, котрі втікали від постійних військових нападів Османської імперії [11, 10].

До 4 класу включно проходив навчальний курс у Чернігівській гімназії. Виховувався у Сокиринцях в будинку заможного прилуцького поміщика Григорія Павловича Галагана разом з єдиним його сином Павлом Григоровичем, який за допомогою домашнього вчителя Федора Івановича Гур'єва, готувався до вступу в 6-й клас Київської гімназії. Тоді ж дванадцятирічний А. Степович готувався учителем Чернігівської гімназії Бобром до вступу у 2-й клас Київської гімназії, куди і вступив після успішно пройдених випробувань. У 1871 р., через 2 роки після смерті Павла Галагана, була заснована колегія його імені, куди за сприяння Григорія Галагана А.Степович був переведений з 5 класу гімназії до 1 класу колегії, яку закінчив із золотою медаллю у 1875 р [12, 246].

Інтерес до слов'янського фольклору проявився у майбутнього вченого ще під час навчання в Чернігові. Юнак також плекав цікавість до слов'янської історії, історії літератури та словесності, яку викладали в колегії Василь Дмитрович Ставецький – редактор педагогічного журналу «Женское образование», співавтор книги «Родная Старина», знавець історії російської словесності та Павло Ігнатійович Житецький – відомий філолог, автор книг: «Очерк звуковой истории малорусского наречия», «Очерк литературной истории малорусского наречия» та ін. [11]. Вчителі одразу примітили у свого вихованця глибокий інтерес до проблем слов'янства. Так, Василь Дмитрович Сиповський – знаний історик та педагог, співавтор книги «Родная старина», не тільки виявив підтримку інтересів А. Степовича, а навіть всіляко допомагав у його прагненні. Він постійно цікавився самостійними заняттями учня, шукав для нього необхідну літературу, часто обговорював хід його учнівської наукової роботи. Так, він подарував А. Степовичу сербсько-російський словник П. Павловського, лекції Григоровича, а також навчальне видання «Краледворський рукопис» Корника [14, 330]. Такий неформальний підхід учителя до наукових уподобань учня, підтримка його інтересів, безумовно, стали вирішальними для дослідницьких уподобань майбутнього вченого-славіста. «Йому, – писав А. Степович, – я зобов'язаний надзвичайно за свій моральний розвиток, за ту привітну підтримку, яку я незмінно зустрічав у нього у тяжкі хвилини хитань і сумнівів. Він керував мною в усіх устремліннях, надіях молодого життя, у зародженні і розвитку тих чи інших наукових симпатій, у виробленні ідеалів і загального світогляду [14, 330]».

Тут в колегії А. Степович переклав з чеської на російську мову історичну драму Красослава Хмеленського «Ласка Чехова» [15, 7], написав наукові роботи «Предисловие к речнику сербо-немо-латинскому Вука Караджича», «Словарь к сочинениям Яникия Космия» та ін. [16, 4]. У 8 класі підготував наукову роботу «Слово о полку Игореве и песни Краледворской рукописи и Зеленогорской», про яку П.Житецький написав: «Праця цінна щирістю молодого захоплення науковими інтересами. Можна сподіватися, що з часом зробиться людиною науки, якщо не зверне вбік» [17, 36].

З 1875 р. готувався до вступу у Київський університет та досліджував діяльність Михайла Бакуніна, творів Петра Лаврова та народовольця Олександра Михайлова. Погляди останнього хоч і на рік, сильно вплинули на А.Степовича, та надихнули до заняття історичною наукою [11, 3]. У 1877 р. він надрукував свою наукову розвідку під назвою «Поэтические предания сербов о падении их царства. Три казацкие думы о турецкой неволе» [18].

У 1879 р. вступив до Київського університету на історико-філологічний факультет. Перший семестр навчання А.Степовичу не було що робити: славистику ще не викладали, обов'язкове вивчення латинської та грецької мов для першого року навчання він не потребував, адже ще до вступу досконально їх знав та міг вільно перекладати з одної на

іншу, тому доводилося лише слухати лекції відомого українського історика Володимира Антоновича. В університеті А. Степович також вів активну громадську та просвітительську діяльність, зокрема займався в нелегальному гуртку де ознайомився з соціалістичною теорією і навчаннями. На основі здобутих знань закликав університетську молодь до звільнення молодих дівчат від батьківської влади і опіки шляхом укладення фіктивних шлюбів і т.п. Спочатку до нього багато хто дослухався, завдяки самовпевненості і дару красномовства, але коли він став закликати до ходіння в народ для пропаганди і навіть залишення університету, що б у ролі народних вчителів, фельдшерів та ін. влаштовувати вбивства урядників, чиновників та приставів, то більшість не сприйняла його ідей, а з 1-го випуску колегії П. Галагана за ним пішов тільки Павло Іванов, медик і один з кращих його товаришів, який родом був з Сибіру [11, 4].

На другий семестр до університету влаштувався Олександр Котляревський, під науковим керівництвом якого А. Степович навчався слов'янознавству та написав запропоновану професором кандидатську дисертацію «Вацлав Болемир Небеский и значение его литературных трудов» [19, 1]. Восени 1879 р. О. Котляревський зі згоди факультету запропонував А. Степовичу місце на кафедрі для підготовки до професорського звання, проте цим намірам не судилося збутися через одруження А. Степовича та смерть О. Котляревського.

Після закінчення Київського університету викладав російську мову і словесність (українська була заборонена для викладання) в різних навчальних середніх закладах: Фундуклеївській жіночій гімназії, приватній гімназії Ващенко-Захарченко, Київському реальному та юнкерському училищах та 13-ти річній гімназії, замінюючи П. Житецького, який виїхав до Петербурга на 2 роки. Окрім приватних уроків, він також заміняв студентам вчителя військової гімназії Юрія Цветковського, члена старої української «Громади», навчав під його керівництвом невелику кількість студентів в приватному училищі.

Працюючи вчителем А. Степович не залишав наукову діяльність і постійно друкував свої розвідки, що стосувалися історії слов'янської літератури та словесності. Так, у 1882 р. вийшли друком «Славянские наречия», переклад і примітки яких були зроблені ще у 1879-80 рр., «Этюды в новой чешской литературе», «Франьо Кухач и его сборник югославянских песен», а в 1886 р., коштом Київського слов'янського товариства вийшла книжка «Очерк истории чешской литературы», за яку отримав премію ім. Толстого разом із знімком Краледворського рукопису [11, 6]. На отримані кошти А. Степович здійснював неодноразові поїздки до слов'янських земель, результатами яких стала праця, яку він написав у Белграді «Очерки истории сербохорватской литературы», і видав у Києві 1899 р. У 1888-1893 рр. А. Степович склав 2 книги науково-літературного збірника «Славянская беседа» і «Рассвет», для яких сам здійснював переклади і писав статті. Готував бібліографічні огляди для Воронежських «Филологических записок», читав практично все, що видавалося слов'янськими та європейськими мовами. Ці огляди містили анотації і фактично мікрорецензії на монографії та збірники, що стосувалися історії, культури, літератури слов'ян. Це були публікації, присвячені слов'янській літературі, фольклору, біографічні нариси та оглядові статті для енциклопедичних видань. У архіві А. Степовича зберігаються статі за ці роки, які стосувалися питань російсько-польських історичних взаємин [20] та діяльності Г.П. Галагана [21]. Багато перекладає з слов'янських мов (чеської, сербо-хорватської, болгарської).

У 1888 р. А. Степович керував з'їздом чеських вчителів, керівником якого спочатку був П.Т. Лубенець, після нього керівництво було доручено Г.М. Крижановському і після його смерті – А. Степовичу. З того часу А. Степович почав керувати чеськими училищами в трьох районах Волинської губернії.

У 1892 р. А. Степович, після прочитання в університеті пробної лекції «Найголовніші напрямки в новій чеській словесності», отримав звання професор-доцента на кафедрі

слов'янської філології Київського університету. Читати лекції та вести практичні заняття для студентів славистів 3-4-го курсу почав через 2 роки вступною лекцією «Борьба главнейших течений в новой сербской литературе». Обидві були надруковані в «Университетских известиях» [11, 7].

У 1893 р. А. Степович був запрошений Г. Галаганом на посаду директора колегії П. Галагана, що дало можливість звільнитися від турбот про матеріальні потреби для забезпечення великої сім'ї і викладати в Київському університеті слов'янознавство та на Вищих вечірніх жіночих курсах, заснованих Аделаїдою Володимирівною Жекуліною. Ось як він сам згадував про це: «Я мушу визнати, – говорив А. Степович, – що цю честь прийняв я не без тривалих гірких роздумів, неминучих через трудність завдання і несприятливого для мене збігу обставин і умов. Рішення це, повторюю, я прийняв не без тривалої боротьби, і боротьби важкої з самим собою, не без сильних вагань бо тягар, який я прийняв на себе – далеко не такий зручний. Обов'язок любові і відданості до дорогого закладу, що виховав мене, – говорив він, – змусили мене нарешті не тільки прийняти принадні для будь-якого сина нашої «alma mater» пропозиції... але і присвятити всього себе, всі сили і здібності найвищому розквіту цього закладу» [22, 20-22].

З ініціативи А. Степовича в Колегії починає видаватися «Ежегодник Коллегии Павла Галагана», редактором і автором якого він був упродовж десяти років. Цьому виданню А. Степович приділяв окрему увагу. Він писав: «всякий середній навчальний заклад, який себе поважає, зобов'язаний не тільки ознайомлювати суспільство через публікації з усіма обставинами свого внутрішнього життя, а по можливості розповідати і про нудне і про літературно-педагогічну діяльність, аби показати, що особливий склад його не нищє убездіяльності застою, а навпаки сповнений прагнення вдосконалюватися як у справі чистої науки, так і в розробці навчально-виховних питань» [22, 1]. Під керівництвом А. Степовича пройшло святкування 25-річчя Колегії, детально описане у відредагованому ним збірнику [23].

Тоді ж сільські товариства селища Макіївка Ніжинського повіту Чернігівської губернії і Лебединці Прилуцького повіту Полтавської губернії вибрали А. Степовича в почесні попечителі своїх училищ, а Київське педагогічне товариство до своїх членів. У члени історичного товариства Нестора Літописця А. Степович був обраний ще в 1886 р., а в 1925 р. став його почесним членом. Був обраний головою педагогічного радника жіночої приватної гімназії ім. Конотопської, а також став членом редакції журналу «Київська старина», для якого протягом 25 років його існування написав багато різних статей. У 1893 р. він надрукував працю «Нариси з історії слов'янських літератур» у якій містилися розвідки про сербських та чеських письменників [8, 74]. Друкувався в «Слов'янській енциклопедії», «Журнале Министерства народного просвещения», а також у «Филологических записках», «Слов'янських вістях» до самого закриття журналу в 1917 р. Регулярно публікував статті, присвячені проблемам перекладу («Заметки о переводах Алоиза Ирасека») [24], у архіві Степовича зберігаються начерки статей, які стосуються 1920–1930-х років («По поводу украинских переводов инославянской беллетристики», «Як не треба перекладати з слов'янської мови на українську») [25].

За допомогою Київського слов'янського товариства А. Степович займався добродійною діяльністю пересилаючи зібрані кошти тим слов'янським народам, які найбільше потребували допомоги. За це він часто отримував листи-подяки від своїх колег за кордоном, у яких йшлося про велику роль слов'янського товариства з Києва і А. Степовича особисто у справі допомоги південним слов'янам Боснії і Герцеговини [8, 75].

А. Степович завжди популяризував діяльність південно-слов'янських вчених та літераторів, зокрема за його ініціативи 22 жовтня 1899 р. в Київському університеті відзначали п'ятидесятиріччя діяльності сербського поета Йована Йовановича (Змай). А. Степович багато їздив у наукові відрядження до Сербії, Хорватії, працював у бібліотеках

та архівах Франції, Німеччини та Австрії, де містилися матеріали зі славістики, робив запити до інших іноземних бібліотек, які надсилали йому літературу [8, 75].

В Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (Ф. 175) зберігаються кілька рукописних збірників перекладів слов'янських письменників, у тому числі і чеських [24]. Як знавець болгарської мови і літератури, А. Степович переклав чимало творів болгарських літераторів російською мовою. Йому належить авторство критико-бібліографічного огляду під назвою «93 відгуки щодо новітніх книг зі слов'янознавства» [26]. А. Степович був особисто знайомий з відомим болгарським літератором Іваном Вазовим. Знайомство відбулося в Києві під час урочистостей з нагоди 900-ліття хрещення Русі [27, 54]. А. Степович прокоментував свої враження від цієї зустрічі наступним чином: «Вазов справив на нас [присутніх на урочистостях] надзвичайно приємне враження своїми гарячими слов'янськими переконаннями» [28, 97]. З І. Вазовим він часто обмінювався науковою і художньою літературою, рецензував його твори. Особливо високо оцінив його роман «Під ігом» («Под игото») та поему «Епопея забутих» («Епопея на забравените») [28, 98]. 1894 р. у десятому номері болгарської газети «Мир» було вміщено наступне повідомлення: «Відомий російський письменник, знаний численними вишуканими перекладами російською зі слов'янських літератур, пан А. Степович звернувся до пана Вазова за дозволом перекласти і видати російською мовою «Під ігом» («Под игото»)» [29, 571].

Відпрацювавши в колегії П. Галагана директором 13 років і сильно надломивши здоров'я, А. Степович вийшов у відставку і відкрив 12 вересня 1909 р. Київську чоловічу гімназію свого імені, в яку ним було перенесено багато порядків з Колегії П. Галагана [19, 7], а саме: загальна постановка виховної справи в гімназії, система стипендій для створення надійної навчальної основи в кожному класі і виставлення оцінок не щодня, а лише за семестри навчального року. Втім, щоденне атестування учнів довелося, на прохання батьків, встановити вже з другого року існування гімназії [19, 6]. У цей період він переважно займався перевиданням наукових праць, особливо необхідних у університетському викладанні: «Витоки чеської літератури», «Нариси історії сербохорватської літератури», «Нариси з історії слов'янських літератур». Після 10-го року управління гімназією, пішов з неї залишивши той же склад викладачів який був при ньому.

Після встановлення радянської влади А. Степович продовжував працювати в Київському університеті. Викладав у ньому славістичні курси, вів дослідницьку роботу в новоствореній Українській Академії наук, публікував рецензії та бібліографічні огляди у виданнях ВУАН (лише у 1926 р. видруковано 12 праць ученого). Серед неопублікованих праць привертають увагу «Слов'янські літературні етюди» [30]. Проте згодом свою діяльність на кафедрі йому довелося згорнути, оскільки 1924 р. за рекомендацією партійних органів кафедру ліквідували як «неактуальну» інституцію [8, 78]. Утримування професора А. Степовича в Київському університеті проводилося по вищому 17-му розряду. Був членом комісії з виробництва остаточних випробувань студентам колишнього Київського університету при перетворенні його у Вищий інститут народної освіти імені М.П. Драгоманова.

Того ж року наукова громадськість відзначила 70-річчя з дня народження і 50-річчя наукової діяльності Андроника Іоаникійовича Степовича. Від будь-яких масштабних святкувань, зокрема пропозиції президента академії наук СРСР В.І. Липського відмовлявся і обмежився написанням вітальної статті в «Филологических записках» Всеукраїнської Академії наук і письмовими поздоровленнями. Стаття з портретом ювіляра була надрукована у «Записках ВУАН». З привітаннями відгукнулися і зарубіжні колеги.

Останніми справами на педагогічній ниві були: викладання слов'янської філології аспірантам М.С. Грушевського при його кафедрі та викладання історії культури балканських народів в Київському інституті сходознавства. З цього ж року наукові роботи А. Степовича зосереджувалися виключно в Ленінградській академії. Комітет зі складання словника російської

мови при Академії наук СРСР надрукував, чимало його статей в редакції літопису «Труд» під редакцією М.С. Державіна, багато з написаного знаходиться в домі вченого.

Помер Андроник Іоаникійович Степович 26 жовтня 1935 р. у Києві. Похований на Лук'янівському кладовищі [31, 231]. Разом з його смертю славістика втратила відомого науковця в цій сфері, наступні представники славістичної науки з'явилися лише через десятиліття, а праці самого А. Степовича так і не були належно досліджені та опубліковані.

Висновки. Отже, за час свого життя А. Степович чимало праць присвятив дослідженню та популяризації серед широкого загалу історії та літератури різних слов'янських народів, листувався та ділився своїми ідеями з відомими зарубіжними славістами, істориками та письменниками, допомагав матеріально тим людям, які того потребували. А.Степович як славіст та вчений займав визначне місце в наукових колах свого часу. У незалежній Україні інтерес до українських науковців кінця ХІХ – початку ХХ ст., як і до А.Степовича, значно виріс. Залишилися не вивченими питання історичних поглядів А. Степовича, його ставлення до нововведень, які запроваджувала радянська влада в Україні, насамперед в науці та освіті. Мало вивчена громадська діяльність вченого. Таким чином, подальше дослідження життя і творчості науковця є досить перспективним і важливим для української та світової науки загалом.

Список використаної літератури

1. Энциклопедический Словарь Ф.А.Брокгауза и И.А.Ефрона (В 86 томах с иллюстрациями и дополнительными материалами). Статика – Судостроительство. Типография Акц. Общ. «Издательское дело». – СПб., 1901. – Т. 31А (62). – С. 469–957. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.vehi.net/brokgauz/>
2. Енциклопедія українознавства у 11 Томах. Словникова частина; під ред. В.М.Кубійовича. – Париж – Нью-Йорк: Молоде життя, 1976. – Т. 8. – С. 2800-3200. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://litopys.org.ua/encycl/euii234.htm>
3. Павловский И.Ф. Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с половины XVIII века. Полтава. Типо-литография преемников Дохмана. – Полтава, 1912. – 239 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://histpol.pl.ua/ru/kniga-pamyati/kniga-pamyati-i-skorbi/kniga-pamyati-tom-9?id=3575#191>
4. Славяноведение в дореволюционной России. Библиографический словарь / Академия наук СССР, Институт славяноведения и балканистики; редкол.: С.Б.Бернштейн, А.Н. Горяинов [та ін.]. – М.: Издательство “Наука”, 1979. – 432 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: http://inslav.ru/images/stories/pdf/1979_Slav%27anovedenie_v_dorevol%27ucionnoj_Rossii.pdf
5. Українська радянська енциклопедія: [в 12 т.] / голов. редкол.: М. П. Бажан (голов. ред.) [та ін.]. - Київ, 1977 - 1985. Т. 10 : Салют-Стоговіз / Головна редакція Української радянської енциклопедії. – Вид. 2-ге. – 1983. – 543 с.
6. Степович А.И. К вопросу о положении частной средней школы (Публикация Андрія Литвина) / А. Степович // Историко-педагогичний альманах. – 2012. – Вип. 2. – С. 137-139. [Електронний ресурс] – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ipa_2012_2_29
7. Литвин А. Колегія Павла Галагана в житті та діяльності Андроника Степовича (1857-1935 рр.). Історія педагогіки в особах / А. Литвин. - С. 22-35. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://ipa.udru.edu.ua/article/viewFile/82839/78331>
8. Саган Г.В. Югослов'яни у ХХ столітті: монографія; Інститут української археології та джерелознавства імені М.С. Грушевського НАН України. – К., 2012. – 567 с.
9. Колесник М.П. Чтения в историческом обществе Нестора-летописца (1879-1914): Бібліографічний довідник. К., 1989. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.sedmitza.ru/lib/text/4099871/>
10. Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях, 1837-2004 : матеріали до бібліографії / уклад. Д. Айдачич [та ін.]; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.]; Національна академія наук України (Київ), Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (Київ). – 267 с.

11. Степович А.И. Жизнеописание (краткое) пр. Степовича А. И. После 1930 г. // IP НБУВ, Ф. 179. – спр. 1, 9 арк.
12. Паламарчук О., Чмир О. А.І.Степович – знаний український учений-славист і педагог. Проблеми слов'янознавства. КНУ імені Тараса Шевченка. 2008. Вип. 57. – С. 244–248. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://prima.lnu.edu.ua/slavistyka/n57/24.pdf>
13. Державний архів м. Києва, ф. 185, оп. 1, спр. 585.
14. Степович А.И. Из воспоминаний о Д. Сиповском (1843-1895 гг.) // Двадцатипятилетие Коллегии Павла Галагана в Киеве, (1 октября 1871 - 1 октября 1896 года) / [под ред. дир. Кол. П. Г. А. И. Степовича]. К.: Типография И. И. Чоколова, 1896. С. 327-333.
15. Степович А.И. Перевод. Хмеленский Красослав, Ласка Чехова. Историческая драма. Перевод с чешского ученика первого класса Коллегии Павла Галагана Степовича. 1871 г. // IP НБУВ, ф. 179. – Спр. 29, 7 арк.
16. Степович А.И. Предисловие к речнику сербо-немо-латинскому Вука Караджича. 1872 г. Ученическая работа (2-й класс Коллегии Павла Галагана). Приложение: «Бакон Стефан и два ангела», 4 стр. из печатного издания «Песни, собранные В. Караджичем» // IP НБУВ, ф. 179. – спр. 61. – 4 арк.
17. Степович А.И. Работы по словесности (домашние) в IV классе Коллегии Павла Галагана у преподавателя П.И. Житецкого 1874-1875 гг. – IP НБУВ, – ф. 179. – Спр. 97.
18. Степович А.И. Поэтические предания сербов о падении их царства / Степович А. // Сборник статей и рассказов для юношества. – Спб., 1877.
19. Степович А.И. Автобиографические данные // IP НБУВ, ф. X. – Спр. 6428-6429. – 9 арк.
20. Степович А.И. К вопросу о русско-польских исторических отношениях // IP НБУВ, 1888. – Ф. 179. – Спр. 92.
21. Степович А.И. К 25-летию смерти Г.П.Галагана // IP НБУВ, 1888. – Ф. 179. – Спр. 126.
22. Отчет о состоянии Коллегии Павла Галагана 1 октября 1879 – 4 мая 1893 гг. – ЦДІАК України, ф. 1475, оп. 1. – Спр. 1737.
23. Степович А.И. Итоги 25-летия жизни и деятельности Коллегии Павла Галагана в Киеве // 25-летие Коллегии Павла Галагана в Киеве. – К., 1896. – С. 109-147.
24. Степович А.И. Алоис Йирасек и заметки о его переводах // IP НБУВ, 1931. – Ф. 179. – Спр. 35.
25. Степович А.И. Як не треба перекладати з слов'янської мови на українську // IP НБУВ, 1931. – Ф. 179. – Спр. 23.
26. Степович А.И. 93 отзыва о новейших книгах по славяноведению // Славянские Известия: [Отд. Оттиск из «Филологических записок». – Воронеж, 1897.
27. Піскіжова В. Становлення болгаристики в імперському університеті Св. Володимира (XIX – початок XX ст.). // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – 2015. – Вип. 24. С. 45-59. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com>.
28. Степович А.И. Рассвет. Литературно-научный сборник рассказов и статей по славяноведению / Сост. А. Степович. – Киев: тип. И.И. Чоколова, 1893. – XII, 224 с.
29. Марковска М. Летопис за живота и творчеством на И. Вазов. – Софія, 1981. – Ч. 1. – 702 с.
30. Степович А.И. Слов'янські літературні етюди // IP НБУВ, 1888. – Ф. 179. – Спр. 25.
31. Проценко Л.А. Київський некрополь : путівник-довідник; [ред.: В. Д. Музика, В. Ф. Гужва]. – Київ: Укр. письменник, 1994. – 336 с.

References

1. Encyclopedic Dictionary of F.A. *Brokhauz and I.A. Efrona* (1901). (In 86 volumes with illustrations and additional materials). Access mode: <http://www.vehi.net/brokgauz/> (in Russ).
2. *Encyclopedic of Ukrainian Studies in 11 volumes* (1976). The vocabulary; ed. V.M. Kubiyovych. Access mode: <http://litopys.org.ua/encycl/euii234.htm> (in Ukr).
3. Pavlovsky I.F. (1912) *Brief biographical dictionary of scientists and writers of the Poltava province from the middle of the XVIII century*. Poltava Typical-lithography of the successors of Dohman. Access mode: <http://histpol.pl.ua/en/kniga-pamyati/kniga-pamyati-i-skorbi/kniga-pamyati-tom-9?id=3575#191> (in Russ).
4. *Slavic studies in pre-revolutionary Russia* (1979). Bibliographic Dictionary. USSR Academy of Sciences, Institute of Slavic Studies and Balkan Studies; Editorial: SB Burnstein, AN Goryainov

- [and others]. - М .: publishing house "Nauka", Access mode: http://inslav.ru/images/stories/pdf/1979_Slav%27anovedenie_v_dorevol%27ucionnoj_Rossii.pdf (in Russ).
5. *Ukrainian Soviet Encyclopedia*: [in 12 vol.] (1985). heads. Editorial: M.P. Bazhan (ed.) [and others]. Vol. 10: Salyut-Stogoviz. (in Ukr).
 6. Stepovych A.I. (2012). *On the situation of the private high school* (Publication by Andriy Lytvyn) Historical and pedagogical almanac. Access mode: <http://nbuv.gov.ua> (in Russ).
 7. Litvin A. (1935). *Collegium of Pavel Galagan in the life and activities of Andronik Stepovych (1857-1935)*. History of Pedagogy in Persons. Access mode: <http://ipa.udpu.edu.ua/article/viewFile/82839/78331> (in Ukr).
 8. Sagan G.V. (2012). *Yugoslavia in the twentieth century*: monograph; Institute of Ukrainian Archeology and Source Studies named after M.S. Hrushevsky National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukr).
 9. Kolesnik M.P. (1989). *Readings in the historical society of the chronicler Nestor (1879-1914)*: Bibliography. Access mode: <https://www.sedmitza.ru/lib/text/4099871/> (in Ukr).
 10. *Serbian Folklore and Literature in Ukrainian Translations and Research*. (2004). Materials to Bibliography. (in Ukr).
 11. Stepovych A.I. (1930). *Biography (short). A.Stepovych, After 1930*. Institute of Manuscript of the Central Scientific Library named after V.I. Vernadsky. (in Russ).
 12. Palamarchuk O., Chmir O. (2008). *A.I.Stepovych - a well-known Ukrainian scholar-Slavist and a teacher*. Problems of Slavic Studies. Taras Shevchenko Kyiv National University. Access mode: <http://prima.lnu.edu.ua/slavistyka/n57/24.pdf> (in Ukr).
 13. State Archives of Kyiv, F. 185, Vol. 1, book. 585 (in Ukr).
 14. Stepovych A.I. (1896). *From the memories of D. Sipovskiy (1843-1895)*. The twelfth anniversary of the Collegium of Pavel Galagan in Kiev. (in Russ).
 15. Stepovych A.I. (1871). *Translation Khmelnytsky Krasloslav, Laska Chekhov*. Historical drama. Translation from the Czech student of the first class of the College of Pavel Galagan Stepovich. (in Russ).
 16. Stepovych A.I. (1872). *Foreword to the spokesman of the Germano-Serb-Latin Vuk Karadžić*. IR NBUV, F. 179. - book. 61. - 4 p. (in Russ).
 17. Stepovych A.I. (1875). *Works on literature (home) in the 4th grade of the College of Pavel Galagan from the teacher P.I. Zhitetskogo 1874-1875*. - IR NBU. - F. 179. - book. 97 (in Russ).
 18. Stepovych A.I. (1877). *Poetic traditions of Serbs on the fall of their kingdom*. Collection of articles and stories for youth. - St. Petersburg, 1877. (in Russ).
 19. Stepovych A.I. *Autobiographical data*. Institute of Manuscripts of the Central Scientific Library named after V.I. Vernadsky, National Academy of Sciences of Ukraine. – book. 6428-6429. - 9 p. (in Russ and Ukr.).
 20. *Report on the state of the college of Pavel Galagan October 1, 1879 - May 4, 1893* - CGIAK Ukraine, F. 1475, vol. 1. - book 1737 (in Russ).
 21. Stepovych A.I. (1888). *On the question of the Russian-Polish historical relations*. Institute of Manuscripts of the Central Scientific Library named after V.I. Vernadsky of the National Academy of Sciences of Ukraine. Book 92 (in Russ).
 22. Stepovych A.I. (1888). *To the 25th anniversary of the death G.P.Galagan*. Institute of the Manuscript of the Central Scientific Library named after V.I. Vernadsky of the National Academy of Sciences of Ukraine, F. 179. - book 126 (in Russ).
 23. Stepovych A.I. (1896). *Results of the 25th Anniversary of the Life and Activity of the Collegium of Pavel Galagan in Kiev./ 25th Anniversary of the Collegium of Pavel Galagan in Kyiv*. (in Russ).
 24. Stepovych A.I. (1931). *Alois Jirasek and notes about his translations*. Institute of Manuscripts of the Central Scientific Library named after V.I. Vernadsky. (in Russ).
 25. Stepovych A.I. (1931). *How not to translate from Slavic to Ukrainian*. Institute of Manuscripts of the Central Scientific Library named after V.I. Vernadsky of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukr).
 26. Stepovych A.I. (1897). *93 reviews about the latest books on Slavic studies*. Slavic News: An inscription from "Philological notes". (in Russ).
 27. Piskihova V. (2015). *Formation of Bulgarian literature at the Imperial University of St. Vladimir*

- (XIX - early XX centuries). International Relations of Ukraine: Scientific Findings and Findings. Access mode: <http://webcache.googleusercontent.com>. (in Rus).
28. Stepovych A.I. (1893). *Daylight. Literary and scientific collection of stories and articles on Slavic studies*. Compose by A. Stepovich. XII. (in Russ).
29. Markovskaya M. (1981). *Chronicles of the belly and creativity on I. Vazov*. (in Bolgar).
30. Stepovych A.I. (1888). *Slavic literary sketches*. Institute of Manuscripts of the Central Scientific Library named after V.I. Vernadsky of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukr).
31. Protsenko L.A. (1994). *Kyiv Necropolis: guidebook*; [ed.: V.D. Muzika, V.F. Guzhva]. (In Ukr).

KUKHTO Artem, Postgraduate student of the Faculty of History and Philosophy at Borys Grinchenko Kyiv University

ANDRONYK STEPOVYCH: LIFE AND THE MAIN DIRECTIONS OF CREATIVE ACTIVITY

Abstract. Introduction. *A. Stepovych born on Poltava region in village Lebedyntsi of Pryluky district (now Sribnyansky district of Chernihiv region) in 1856. Up to the 4th grade included a training course at the Chernihiv Gymnasium. He was brought up in Sokyryntsi in the house of the wealthy Pryluky landowner Grigory Galagan. In 1871 he was transferred from the 5th form of the gymnasium to the 1 class of the college, which he graduated with a gold medal in 1875.*

In 1879 he entered the Kyiv University on the Faculty of History and Philology. After graduating from Kyiv University taught Russian language and literature in various educational institutions. A. Stepovych constantly published his researches, dealing with the history of Slavic literature, carried out repeated trips to the Slavic lands. In 1892 A. Stepovych received the title of Associate Professor at the Department of Slavic Philology of Kyiv University. In 1893 he received the post of Director of the Collegium P. Galagan, where he edited the yearbook. After graduating from the college P. Galagan, the director of the 13th year, A. Stepovych resigned and opened on September 12, 1909, the Kyiv male gymnasium of his own name. Throughout his life he studied the history of various Slavic nation, their literature and art, assisted them financially and contacted their representatives. Andronic Stepovych died on October 26, 1935 in Kyiv. Buried on Lukyanivke cemetery.

Purpose. *The article shows the main periods of A. Stepovych's life and work, disclosed the circumstances that contributed to the formation of A. Stepovych as a person and a scientist, describes the main works that relate to the personality of the scientist, reveals his personal contribution to Ukrainian science and the indicated directions of his charitable and social activities. The links between A. Stepovych and foreign scholars and writers are also outlined in terms of his creative and scientific interests.*

Methods. *In the article are used the following methods: analysis and synthesis, logical, critical, historical method, comparative, descriptive.*

Results. *Analysis the main stages of life and creativity of Andronicus Stepovich, illustrate directions of scientific activity of A. Stepovych.*

Originality. *Usually, most of the information about A. Stepovych's life is of limited character and appears in the form of brief information in various encyclopedias, separate articles and monographs. A significant part of sources concerning his biography has not yet been studied in details; his autobiographical data have not been published. The life path of the Ukrainian scholar-slavist A. Stepovych needs to be actualized, systematic analysis and involvement for the complex study of the personality of the scientist and his scientific views.*

Conclusion. *For almost 100 years, A. Stepovych's biography was limited only to the references in various encyclopedic dictionaries and as a rule was not more than a few paragraphs. This research should help to close the gap in the investigated personality of the scientist and his life path and highlight his contribution to the development of Ukrainian science.*

Key words: *Slavic studies, A. Stepovych, history of literature, nationalist, college P. Galagan, Kyiv University.*

Одержано редакцією 21.05.2019
Прийнято до публікації 2.09.2019